

דבר רשעה

בין הדף היומי ופרשת השבוע

וטרה לבנו

חכמה ומתפתחת אצלו אטימה וסתימה על טהרת הלב, המונעת ממנו לשמוע, ללמוד ולקבל את חכמת האלוקים. ופירוש הפסוק לפ"ז מסביר רש"י הוא אזהרה לבני ישראל לבל ייטמאו במאכלות האסורות שאם לא כן סופם להיות 'ונטמתם', קרי להיטתם ולהיות אטומים לחכמה.

כיצד זה פועל ומשפיע בדיוק איננו יודעים, אך אלה הן הוראות היצרן, הבורא יתברך, שאנו סומכים עליו ובוטחים בו. לעובדה זו שמאכלים אלו מטמטמים את הלב יש השלכה הלכתית ובזיקה לפרשתנו כך נפסק ע"י הרמ"א בהלכות דברים היוצאים מן החי (ש"ע יו"ד פ"א ס"ז): "לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית דחלב עובדת כוכבים מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע. וכן לא תאכל המינקת אפילו ישראלית דברים האסורים (כגון אם האם חולה וצריך להאכילה דברים אסורים על מנת לרפאותה – ש"ך וט"ז) וכן התינוק בעצמו כי כל זה מזיק לו בזקנותו".

הסתייגות זו ממאכלות אסורות נשמרת לאורך הדורות בעם ישראל ומופיעה גם בראשית גלות מאוחרת יותר, גלות נבוכדנצאר. על פי המסופר בספר דניאל, נמנעים דניאל וחבריו (ילדים באותה עת) לאכול ממאכלי המלך. וכך כתוב: "ויאמר המלך (נבוכדנצאר) לאשפנז רב-סריסיו להביא מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן הפרתמים ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים ככל חכמה מודעי דעת ומביני מדע ואשר כוח בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים. וימן להם המלך דבר יום ביומו מפת בג המלך ומיין משתיו... ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה... וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו.... ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את אדוני המלך אשר מנה את מאכלכם ואת משתיכם אשר למה יראה את פניכם זועפים מן הילדים אשר בגיילכם וחייבתם את ראשי למלך ויאמר דניאל אל המלצר אשר מינה שר הסריסים... נסה נא את עבדך ימים עשרה ויתנו לנו מן הזרעונים ונאכלה ומים ונשתהו... (דניאל א). אותם זרעונים אוכלת גם אסתר בבית המלך אחשורוש על פי המדרש. ייתכן וניתן לומר שזכות זו של שמירה ממאכלות אסורות ע"י אסתר, עומדת להם לישראל יחד עם יתר זכויותיהם ובפרט למול הטענה 'שנהנו מסעודתו של אותו רשע' וגואלת אותם מגזירת המן. ויה"ר שזכות זו המתקיימת על ידנו והמונעת את אטימת הלב, תטהר את לבנו ותחיש גם את גאולתנו שלנו. אכ"ר.

בפרשת שמות הפותחת את החומש מספרת לנו התורה על אודות מציאת בתו של פרעה את משה בתיבה. וכך כתוב בפסוקים: "וַתֵּדַע בַּת-פְּרֹעֵה לְרַחֵץ עַל-הַיָּאֵר וְנִעְרְתִּיהָ הַלֵּלֶת עַל-יַד הַיָּאֵר. וַתֵּרָא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְחָהּ. וַתִּפְתַּח וַתֵּרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִי הָעֶבְרִים זֶה. וַתֹּאמֶר אֲחֹתוֹ אֶל-בַּת פְּרֹעֵה הַאֵלֶּף וְקִרְאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מִן הָעֶבְרִית וַתִּיַּנֵּק לָךְ אֶת הַיֶּלֶד. וַתֹּאמֶר לָהּ בַת פְּרֹעֵה לְכִי. וַתִּלָּךְ הָעֵלְמָה וַתִּקְרָא אֶת אִם הַיֶּלֶד. וַתֹּאמֶר לָהּ בַת פְּרֹעֵה הַיְלִיכִי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינְקֶהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתִּנְיָקֶהוּ".

אומר רש"י על המילים – 'מן העבריות': " מלמד שהחזירנו על מצריות הרבה לינק, ולא ינק, לפי שעתיד לדבר עם השכינה". (על פי מדרש רבה והגמרא בסוטה יא).

מה ההשפעה השלילית של מאכלות אסורות אלו על האדם והאם הבעיה קיימת רק בתינוק כמשה העתיד לדבר עם השכינה?

בסוף פרשת שמיני בפסוקים המסיימים את פרשיית המאכלות האסורות כותבת התורה: "אַל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם". (ויקרא יא, מג)

ונשאלת השאלה מדוע בתורה נשמטה האות אל"ף מהמילה ונטמתם? הלא המשך המילים בהקשר הציווי המופיע בפסוק "ולא תטמאו" היה אמור להיות ונטמאתם עם אות אל"ף?

לכך בדיוק מתייחסת הגמרא שלמדנו שבוע בדף היומי מסכת יומא דף לו. בשלהי פרק שלישי. וכך אומרת הגמרא: "תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר 'ולא תטמאו בהם ונטמתם בם' אל תקרי ונטמאתם, אלא ונטמטם. תנו רבנן אל תטמאו בהם ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא. תנו רבנן ויקרא יא-מד 'והתקדשתם והייתם קדושים' אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא".

מסביר רש"י על המילה 'מטמטמת' - אוטמת וסותמת מכל חכמה ועל המילים 'מטמאין אותו הרבה' - מניחין אותו ליטמא הרבה והכי קאמר קרא אל תטמאו בהן ואם תטמאו סוף ונטמתם.

נמצאנו למדים על פי דברי הגמרא והסבר רש"י שהשמטת האל"ף במילה ונטמ(א)תם באה לרמוז לנו על המילה 'מטמטמת' שפירושה סותמת, אוטמת. ולפ"ז אדם העובר עבירות ח"ו ובכללן אכילת מאכלות אסורות סופו שהוא נסתם, נאטם מכל